

Μακεδονικά

Τομ. 19, 1979

**Ο Ιγνάτιος Καλόθετος ιδρυτής του ναού του
Αγίου Βλάσιου στη Μεγίστη Λαύρα**

Παπαζώτος Θανάσης

Εφορεία Βυζαντινών
Αρχαιοτήτων
Θεσσαλονίκης

<http://dx.doi.org/10.12681/makedonika.480>

Copyright © 2014 Θανάσης Παπαζώτος

To cite this article:

Παπαζώτος, Θ. (1979). Ο Ιγνάτιος Καλόθετος ιδρυτής του ναού του Αγίου Βλάσιου στη Μεγίστη Λαύρα. *Μακεδονικά*, 19(1), 426-429. doi:<http://dx.doi.org/10.12681/makedonika.480>

σεων κάλυψε κυρίως μόνον ένα τμήμα, αυτό της Μαύρης Θάλασσας, και ειδικότερα των δυτικών παραλίων της, του ιδιαίτερα έκτεταμένου θέματος του Συμποσίου. Στόν τομέα αυτόν παρουσιάσθηκαν ενδιαφέρουσες εισηγήσεις και ανακοινώσεις, που συμβάλλουν στη διερεύνηση των αρχαιολογικών και ιστορικών προβλημάτων της περιοχής.

Ὡς θέμα τοῦ ἐπομένου συνεδρίου ὁρίστηκε «Ἡ Γένοβα καὶ οἱ γενοῦατες ἔμποροι στὴ Μαύρη Θάλασσα».

Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων
Καβάλας

X. ΜΠΑΚΙΡΤΖΗΣ

Ο ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΚΑΛΟΘΕΤΟΣ ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΛΑΣΙΟΥ ΣΤΗ ΜΕΓΙΣΤΗ ΛΑΥΡΑ

Στὴν πολὺτιμη σειρά Archives de l'Athos τυπώνεται γιὰ πρώτη φορὰ ἓνα χρυσόβουλλο τοῦ Ἀνδρόνικου Β' Παλαιολόγου ἀπὸ τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1314 μὲ τὸ ὁποῖο παραχωροῦσε στὸ μοναχὸ Ἰγνάτιο Καλόθετο τὸ ναὸ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ στὴ Βέροια¹. «Ἐφ' ὃ καὶ τοῦ τιμιωτάτου ἱερομονάχου κυροῦ Ἰγναίου τοῦ Καλοθέτου ἀναδεξαμένου πατριαρχικῷ γράμματι τὴν ἐντὸς Βερροίας σεβασμίαν μονὴν τὴν εἰς ὄνομα τετιμημένην τοῦ δεσπότη μου καὶ σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, προβεβηκότος καὶ προστάγματος τῆς βασιλείας μου κατὰ τὴν ζήτησιν αὐτοῦ,....., ἡ βασιλεία μου ἀσμένως τε καὶ εὐμενῶς προσχοῦσα τῇ δεήσει αὐτοῦ τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον ἀπολύει,....». Ἀπὸ τὸ κείμενο συνάγεται ὅτι πιὸ μπροστὰ ἀπὸ τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1314 ὁ Ἰγνάτιος Καλόθετος εἶχε πάρει πατριαρχικὸ γράμμα, ἴσως τοῦ βεροιώτη στὴν καταγωγὴ πατριάρχῃ Νήφωνα, καὶ πρόσταγμα τοῦ Ἀνδρόνικου Β' Παλαιολόγου μὲ τὰ ὁποῖα τοῦ παραχωροῦσαν τὴ μονή. Σὰν ἐπισφράγισμα τῆς κατοχῆς τῆς μονῆς ἐκδίδεται στὰ 1314 τὸ χρυσόβουλλο. Στὴ συνέχεια τὸ κείμενο τοῦ χρυσόβουλλου ἀναφέρει: «ἐξέσται δὲ αὐτῷ καὶ ὡς προφίλετο διατρίβειν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ Ἁθω πλείονος ἔρωτι ἡσυχίας, ἐντάξει δὲ τῇ μονῇ τὸν ἑαυτοῦ πατέρα τὸν τιμιώτατον ἐν μοναχοῖς κύρ Ἀνδρέαν τὸν Καλόθετον μεθ' ὧν ἐπάγεται μοναχῶν οἰκειῶν, ...». Ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα φαίνεται ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος τοῦ ἔδινε τὴ δυνατότητα νὰ κινεῖται ἐλεύθερα ἀνάμεσα στὴ Βέροια καὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος ἔχοντας τὸν πατέρα του καὶ μερικοὺς μοναχοὺς στὴ Βέροια. Ὁ Ἰγνάτιος πρέπει νὰ βρισκόταν στὴ Βέροια στὰ 1314 καὶ 1315, ἀφοῦ τότε τοῦ ἀποστέλλεται τὸ χρυσόβουλλο μὲ τὴν προνομιακὴ παραχώρηση καὶ τότε τελείωσε ἡ διακόσμησις τοῦ ναοῦ ἀπὸ τὸ ζωγράφον Γεώργιον Καλλιέργη². Γι' αὐτὸ ἡ ὥριμη, ὄχι γεροντικὴ, ἀντρικὴ μορφή στὰ πόδια τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου σὲ τοιχογραφία τοῦ νότιου τοῖχου τοῦ ναοῦ τοῦ «Χριστοῦ» πρέπει νὰ εἶναι ὁ Ἰγνάτιος καὶ ὄχι ὁ πατέρας του Ἀνδρέας³. Ἄν μάλιστα τὸ ἔνδυμά του εἶναι ἔνδυμα ἱερομόναχου καὶ ὄχι μοναχοῦ, τότε θὰ

1. Ἡ ἔκδοσις τοῦ κειμένου στὼν P. Lemerle, A. Guillou, N. Svoronos, D. Papachrysanthou, Paris 1977, ἀριθ. 103. Παλιότερα τὸ περιχόμενον τοῦ ἐγγράφου εἶχε ἀποδώσει περὶληπτικὰ ὁ Fr. Dölger, Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565-1453, München-Berlin 1924-1965, IV (1960), n°. 2353.

2. Στ. Πελεκανίδης, Καλλιέργης, ὁλῆς Θεσσαλίας ἄριστος ζωγράφος, Ἀθήναι 1973, σ. 7-12.

3. Δυστυχῶς ἡ τριστιχὴ ἔμμετρη ἐπιγραφὴ ἀνάμεσα στὸν εἰκονιζόμενον καὶ στὸν ἅγιον Ἀρσένιον εἶναι καταστραμμένη καὶ δὲν βοηθᾷ πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση, βλ. Στ. Πε-

εἶχαμε ἓναν πρόσθετο λόγο νὰ πιστεύουμε ὅτι ὁ εἰκονιζόμενος εἶναι ὁ Ἱγνάτιος, ἀφοῦ τὸ χρυσόβουλλο διαχωρίζει σαφῶς τὸν τίτλο τοῦ ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ πατέρα του.

Τὸ σταυροπήγι τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ λειτούργησε ἀναξάρτητο ὡς τὸ 1329¹. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο προσαρτήθηκε ὡς μετόχιο στὴ μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας γιὰ λόγους ποὺ μᾶς εἶναι ἄγνωστοι· «ὡσαύτως κατέχειν καὶ τὸ μετόχιον, τὸ εὕρισκόμενον ἐντὸς Βερροίας, εἰς τὸ ὄνομα τιμώμενον τοῦ Δεσπότη μου καὶ Σωτήρος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν». Ἔτσι ἐξηγεῖται γιὰτὶ σήμερα τὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1314 βρίσκεται στὴ Λαύρα.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ ἐπόμενου χρόνου (Σεπτέμβρης τοῦ 1330) ἀναφέρεται σὲ πατριαρχικὸ γράμμα τοῦ Ἡσαΐα (1323-1334)² ὅτι ὁ Ἱγνάτιος Καλόθετος κατεῖχε ἓνα πατριαρχικὸ μονύδριο τοῦ ἁγίου Νικολάου, «τὰ Ρουσάλια», ποὺ παλιότερα ἀνήκε στὴ Λαύρα³. Εἶναι τελείως ἀνεξήγητο, γιὰτὶ τὸν ἐπόμενο μήνα Ὀκτώβριο τοῦ 1330⁴ ὁ ἴδιος πατριάρχης μὲ γράμμα τοῦ ἐπικυρώνει τὰ δικαιώματα τοῦ Ἱγνατίου Καλόθετου πάνω στὴ μονὴ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, ἀφοῦ κατὰ τὰ φαινόμενα ὁ ἴδιος ἔλειπε ἀπὸ τῆς Βέροιας καὶ ἡ μονὴ ἤδη εἶχε προσαρτηθεῖ στὴ Λαύρα. Φαίνεται ὅτι ὁ Ἱγνάτιος συνδεόταν μὲ τὴ μονὴ τῆς Λαύρας καὶ ἴσως ὁ ἴδιος εἶχε μεταβίβασει σ' αὐτὴν τὰ δικαιώματά του γιὰ τὸ σταυροπήγι τῆς Βέροιας. Ὁ πατριάρχης Ἡσαΐας μὲ τὸ γράμμα τοῦ 1330 τοῦ δίνει ἀπόλυτη ἐλευθερίαν γιὰ μεταβίβαση τῶν τίτλων τοῦ σὲ ἄλλους ὅταν γράφει «... ἔχειν τε τοῦτον (τὸν Καλόθετον) ἐπ' ἀδείας παραπέμψαι αὐτὸ (τὸ μοναστήριον) καὶ πρὸς ὅντινα βούλεται, ὥστε κατέχεσθαι καὶ παρ' αὐτοῦ κατὰ τὸν ὁμοῖον τρόπον,...».

Ἀργότερα στὰ 1337 ὁ Ἱγνάτιος Καλόθετος ἐγκαταλείπει τὸ μακεδονικὸ χῶρο καὶ φεύγει γιὰ τὴν Κωνσταντινούπολη ὅπου μὲ γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἰωάννη ΙΔ' Καλέκα «παρακελεύεται εἶναι... ἐν κατοχῇ τοῦ περὶ τὸν Ἀνάπλου διακειμένου μοναστηρίου τοῦ εἰς ὄνομα τιμωμένου τοῦ τιμίου ταξιάρχου τῶν ἄνω δυνάμεων Μιχαὴλ καὶ ἐπικεκλημένου τοῦ Σωσθενίου,...»⁵.

λ ε κ α ν ῖ δ η, ὁ.π., σ. 11. Ὁ τελευταῖος στίχος μόνο σώζει ἀκέραια τὴ μετρικὴ του μορφή:

ΤΟ ΠΡΟΣ Π [] ΚΤΗΤΟΡΟΣ []
 ΔΕΗCIN Δ [] ΤΩΝ CΩΝ [] ΩΝ
 CΤΑΥΡΟΠΗΓΙΝ ΤΕΘΗΚΕΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ

1. Σ ω φ ρ. Εὐ σ τ ρ α τ ι ἄ δ ο υ, Ἱστορικὰ μνημεῖα τοῦ Ἀθῶ, «Ἑλληνικά» 2(1929) 356.

2. Fr. Dölger, Aus den Schatzkammern des Heiligen Berges, München 1948, N. 101.

3. Actes de Lavra, ὁ. π., 71-72.

4. Ὁ. π., N. 94.

5. F. Miklosich - J. Müller, Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana, Βιέννη 1860, τ. 1, σ. 168.

Γιὰ τὴ μονὴ Σωσθενίου βλ. R. Janin, La géographie ecclésiastique de l'Empire byzantin, 1ère partie, Le siège de Constantinople et le Patriarcat o ecumenique, Tome III, Les eglises et les monastères, Paris 1953, σ. 359-362. Τέσσερα χρόνια μετὰ τὴν ἐγκατάσταση τοῦ Ἱγνατίου Καλόθετου ὡς ἡγούμενου τῆς μονῆς βρίσκουμε σ' αὐτὴν καὶ τὸ Γρηγόριο Παλαμᾶ. Βλ. J. Meyendorf, Introduction à l'étude de Gregoire Palamas, Paris 1959, σ. 98-99. Τὸ γεγονὸς αὐτῆς τῆς ἐπιλογῆς τοῦ Παλαμᾶ πρέπει νὰ συνδυαστεῖ μὲ τὴν παρουσίαν ἐκεῖ τοῦ Καλόθετου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν Meyendorf, ὁ.π., σ. 99, σημ. 14, θὰ μπορούσε

Ἀπὸ τὴν παράθεση τῶν κειμένων φαίνεται ὅτι ὁ Ἱγνάτιος Καλόθετος ἐγκαταλείπει ὀριστικά τὴ Βέροια γύρω στὰ 1329 μεταβιβάζοντας τὰ δικαιώματά του πάνω στὴ μονὴ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ στὴ μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας. Ἐπίσης δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε μὲ σιγουριά ὅτι ἀπὸ τὸ 1314 ὡς τὸ 1329 ἔμενε συνέχεια στὴ Βέροια, γιατί ἤδη μὲ τὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1314 τοῦ ἐπιτρεπόταν ἡ παραμονὴ καὶ στὸ Ἅγιον Ὅρος «πλείονος ἔρωτι ἡσυχίας». Φαίνεται ὅτι ἡ μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ παρεῖχε τὴν ποθητὴ ἡσυχία.

Στὸ verso τοῦ χρυσόβουλλου τοῦ 1314 ὑπάρχουν τέσσερις ἐνδιαφέρουσες σημειώσεις: 1) «Χρυσόβουλλον τοῦ εἰς τὴν Βέρροϊαν μετοχίου», 2) «Χρυσόβουλλον τῆς Βερροίας διὰ τὸ μετόχιον τὸ εὐρισκόμενον ἐν αὐτῇ», 3) «Χρυσόβουλλον διὰ τὸ μετόχιον εἰς τὴν Βέρροϊαν». Καὶ οἱ τρεῖς πρέπει νὰ εἶναι γραμμένες μετὰ τὸ 1329, ἐπειδὴ ὅλες ἀναφέρουν τὸ μοναστήρι ὡς ἐξαρτημένο μετόχιο. Ἡ δευτέρη σημείωση ἔχει κάποια σημασία, γιατί ἡ γενικὴ «τῆς Βερροίας» προδίδει τὸν τόπο προέλευσης τοῦ ἐγγράφου τὸ ὁποῖο πρωταρχικά δὲν ἀνήκε στὴ Λαύρα. Ἡ τέταρτη σημείωση ἀναφέρει: «Ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος χαρίζει εἰς Ἱγνάτιον Καλόθετον τὸ ἐν τῇ Βερροίᾳ μονύδριον· οὗτος ὁ Καλόθετος ἦλθε ἐδῶ καὶ ἡσύχασεν καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιον Βλάσιον· ἐκεῖ εἶναι ὁ ἴδιος ἐξωγραφισμένος. Ἀπὸ τότε ἕως τώρα τὸ παρὸν εἶναι χρόνων 476». Ἡ τελευταία πρόταση χρονολογεῖ τὴ σημείωση στὰ 1790. Ἡ σημείωση γράφτηκε στὴ Λαύρα ἀπὸ τὸ χαρτουλάριο Κύριλλο Λαυριώτη¹. Ὅταν ἐπομένως γράφεται «ὁ Καλόθετος ἦλθε ἐδῶ καὶ ἡσύχασεν» ἐννοεῖται προφανῶς ἡ Λαύρα. Μόνο μιὰ ἀσυνταξία θὰ μπορούσε νὰ συνάψει τὸ ἐπίρρημα ἐδῶ μὲ τὸ μ ο ν ὄ ρ ι ο ν τῆς προηγούμενης πρότασης δίνοντας στὸ κείμενο τὴν ἐξῆς ἐννοία: «ὁ Ἀνδρόνικος χαρίζει τὸ μονύδριον τῆς Βέροιας στὸν Ἱγνάτιο Καλόθετο. Ὁ Καλόθετος πῆγε στὸ μονύδριο, ἀσκήτεψε ἐκεῖ καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιο Βλάσιο». Ναὸς τοῦ Ἁγίου Βλασίου ὑπάρχει στὴ Βέροια καὶ διατηρεῖ θαυμάσιες τοιχογραφίες τῶν ἀρχῶν τοῦ 14ου αἰ., ἐποχὴ ποὺ ὁ Καλόθετος εἶναι βεβαιωμένο ὅτι ζοῦσε κατὰ διαστήματα ἐκεῖ. Εἶναι ὅμως δυνατό νὰ εἶχε ἐπιζητήσει μιὰ τέτοια παράδοση γιὰ ἓνα ναὸ τῆς Βέροιας στὸ μακρινὸ Ἅγιον Ὅρος; Τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἀπίθανο.

Στὴ μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας ἔξω ἀπὸ τὸ κύριο μοναστικὸ συγκρότημα ὑπάρχει ναὸς τοῦ ἁγίου Βλασίου². Μιὰ μαρμάρινη ἐπιγραφή ἀναφέρει ὅτι «ἀνακαινίσθη ἐκ βάθρων διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ ἐν μοναχοῖς Ἰωακείμ» κατὰ τὸ ἔτος ζ'Αζ, δηλαδὴ τὸ 1529. Ἐπομένως ἡ σημείωση τοῦ 1790 πρέπει ν' ἀναφέρεται σ' αὐτὸ τὸ μνημεῖο. Ἐπειτα

νὰ ταυτιστεῖ μὲ τὸν ἡσυχαστὴ Ἱγνάτιο «première victime des sarcasmes de Barlaam à Thessalonique». Ξέρουμε ὅτι ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς τὸ 1326 σὲ ἡλικία τριάντα χρόνων βρισκόταν στὴ σκῆτη Βεροίας, τὴ σημερινὴ μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου κοντὰ στὸν Ἀλιάκμονα, καὶ παρέμεινε ἐκεῖ ὡς τὸ 1331. Ἀμέσως μετὰ ἐπιστρέφει στὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ ἀσκητεῖ στὸ ἡσυχαστήριον τοῦ ἁγίου Σάββα κοντὰ στὴ μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας. Meyendorff, ὁ.π., σ. 58-59. Στὸ διάστημα 1326-9 οἱ δύο ἄνδρες πρέπει νὰ εἶχαν γνωριστεῖ στὴ Βέροια, ἂν καὶ δὲν εἶναι ἀπίθανο ἡ γνωριμία τους νὰ ἦταν παλιότερη, ἀφοῦ καὶ οἱ δύο μόνοζαν στὸν Ἀθῶ. Ἐπειτα τόσο ἡ σχέση τοῦ Παλαμᾶ ὅσο καὶ ἡ σχέση τοῦ Καλόθετου μὲ τὴ Μεγίστη Λαύρα δίνουν ἀρκετὲς πιθανότητες σὲ μιὰ τέτοια ὑπόθεση. Ἐπομένως ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς πρέπει νὰ βρέθηκε σὲ ἀρκετὰ γνῶριμο περιβάλλον, ὅταν τὸ 1341 πῆγε γιὰ νὰ μείνει στὴ μονὴ Σωσθενίου.

1. Γιὰ τὸν Κύριλλο Λαυριώτη βλ. A. Guillou, *Les débuts de la diplomatie byzantine: Cyrille de Lavra*, BCH 82(1958) 610-634.

2. Ὁ ἀρχιτέκτονας Μίλτος Πολυβίου φωτογράφησε καὶ σχεδίασε τὸ ναὸ τοῦ ἁγίου Βλασίου τῆς Λαύρας. Ὅσα στοιχεῖα χρησιμοποίησεν γιὰ τὸ μνημεῖο ὀφείλονται στὶς δικές του σημειώσεις.

στὴν κτητορικὴ ἐπιγραφή τοῦ 1529 ὑπονοεῖται ἡ ὕπαρξη ἑνὸς παλιότερου ναοῦ στὴν ἴδια θέση. Ὁ ναὸς χρειάζεται νὰ ἐρευνηθεῖ γιὰ νὰ διαπιστωθεῖ ὡς ποῖο σημεῖο διατηρεῖται ὁ ἀρχικὸς πυρήνας καὶ ποιά ἦταν ἡ ἀνακαίνιση τοῦ Ἰωακείμ. Τὸ πρῶτο κτίσμα ἐγινε μὲ δαπάνη τοῦ Ἱγνατίου Καλόθετου ἀνάμεσα στὰ χρόνια 1315 καὶ 1330, ὅταν ἐκεῖνος κατὰ διαστήματα ἔμενε στὸ Ἅγιον Ὄρος.

Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Βλασίου τῆς Μεγίστης Λαύρας εἶναι κατάγραφος ἐσωτερικὰ χωρὶς νὰ διακρίνονται σήμερα ἴχνη παλιότερης τοιχογράφησης. Ἀνάμεσα στὶς παραστάσεις εἰκονίζεται καὶ ἓνας κτήτορας χωρὶς νὰ συνοδεύεται ἀπὸ ἐπιγραφή. Ἡ σημείωση τοῦ 1790 ἀναφέρει ὅτι μέσα στὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Βλασίου εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Καλόθετος «ἐξωγραφισμένος». Βέβαια ἴχνη τοιχογραφιῶν τοῦ 14ου αἰ. δὲν ὑπάρχουν οὔτε καὶ στὸ 18ο αἰ. πρέπει νὰ ὑπῆρχαν ἀφοῦ καὶ τότε ἡ μορφή τοῦ μνημείου ἦταν πάνω κάτω ἴδια μ' αὐτὴν ποὺ διατήρησε ὡς τὶς μέρες μας. Ὁ χαρτουλάριος Κύριλλος ποὺ γνώριζε κάποια στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν ἰδρυση τοῦ ναοῦ ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιο τὸ ναὸ, ἦταν φυσικὸ νὰ ἐβλεπε στὸ πρόσωπο τοῦ εἰκονιζόμενου κτήτορα τὸν Ἱγνάτιο Καλόθετο, ἀφοῦ καμιά ἐπιγραφή δὲν καθόριζε τὴν ταυτότητά του. Ὑπάρχει βέβαια ἀκόμη μία ἐκδοχὴ ἂν καὶ ἀρκετὰ ἀπίθανη. Ἴσως τότε ποὺ ἐγινε ἡ τοιχογράφηση τοῦ ναοῦ νὰ θεώρησαν καλὸ νὰ παραστήσουν τὸν Ἱγνάτιο Καλόθετο ἀπὸ σεβασμὸ στὸ πρόσωπό του καὶ ἀπὸ ἐκτίμηση τῆς ιδιότητάς του ὡς ἀρχικὸ κτήτορα τοῦ ναοῦ.

Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων
Θεσσαλονίκης

ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΑΠΑΖΩΤΟΣ